

lom: naj bi vsakdo v svojem okrožji po svoji moči podpiral to koristno prizadevanje naše družbe. To se zgodi s tem, da se vpiše v družbo, kdor ni že njen ud, — da jej skuša novih udov pridobiti, in zlasti s tem, da pospešuje ustanovitev kmetijskih podružnic, kakoršne misli glavni odbor osnovati.

Za prvi začetek zadostuje, da se le nekoliko kmetovalcev ene ali več občin združi v novo podružnico, kajti okoli teh, ako so navdušeni blagega namena, se gotovo kmalu zbere mnogo novih udov in moči.

Glavni odbor se toraj za gotovo nadja, da kmetovalci ne prezrejo tega vabila, in pričakuje mnogo nasvetov in ponudb o osnovi kmetijskih podružnic. Da bode pa glavni odbor mogel že prihodnjemu občnemu zboru na posvetovanje predložiti uredbo novih podružnic, zato prosi, naj se dotični oglasi in nasvetje „c. k. kmetijski družbi v Ljubljani“ pošljejo vsaj do konca avgusta tega leta.

V predlogih za ustanovitev novih kmetijskih podružnic naj blagovoljno vsakdo:

a) naznani okraj, ktereja naj bi po mislih njegovih obsegala podružnica, in naj imenuje občine, ktere naj bi se združile. Pri tem naj se gleda na podobne razmere kmetijstva in naj se ozir jemlje na to, da se udje lahko shajajo, toraj na pota, ceste itd.;

b) naj imenujejo osebe, o kterih je pričakovati, da pristopijo k nasvetovani novi podružnici.

Vrh tega bo glavni odbor z veseljem sprejel tudi vsak drug nasvet, ki bode meril na pospeševanje te zadeve.

Konečno glavni odbor lepo prosi, da mu domoljubi pošljejo mnogo koristne tvarine, za katero že naprej izreka svojo zahvalo

Glavni odbor c. k. kranjske kmetijske družbe
v Ljubljani 7. dne rožnika 1868.

Nove skušnje s svilnimi črviči,

kteri se redijo od hrastovega perja.

Gosp. J. Mah, posestnik v Zlateneku na Dolenskem, nadaljuje svoje skušnje s sviloprejkami Yama-ma¹⁾ imenovanimi *) in je to, kar je čez letošnjo zimo do 15. maja po teh skušnjah izvedel, c. kr. dunajskemu ministerstvu kmetijstva na znanje dal. Ministerstvo je gosp. Mahovo sporočilo v posebnem listu natisniti dalo in tak iztis tudi kmetijskim družbam razposlalo. **)

Letošnje gosp. Mahove skušnje spričujejo to-le:

1. Jajčeka japonskih hrastovih sviloprejk (Yama-ma¹⁾) strpijo našo zimo prav dobro in se izbudijo (valiti začno), kadar hrast cvetè.

2. Čem več in stanovitnejši je mraz, katero jajce strpi, tem pozneje se izbudi k življenju.

Ali se pa gosenica, sama sebi in naturi prepuščena, dobro sponaša?

Na to vprašanje odgovarjajo g. Mahove skušnje tako-le:

Za rejo teh črvičev v hiši se je ohranilo nekoliko jajček, več kot 10.000 pa se jih je vrglo

a) na posamesno stoječa hrastova drevesa in na posamesno stoječe hrastovo grmovje na zemljo,

b) nekoliko se jih je v odprtih škatljah na veje hrastom obesilo,

*) Glej „Novice“ 1867.

**) Tudi kranjska kmetijska družba je dobila ta listek pod naslovom: „Zucht des Eichenspinners in Kärnten“, kjer se bere, da je gosp. Mah, grajščak v Zlateneku poleg Novega mesta na Koroškem svoje skušnje naznanil. Čuda, da celó dunajsko ministerstvo tako malo ume zemljepis avstrijski, da kranjske kraje razglasa za koroške.

c) gosenčice, ki so izlezele iz jajčic, so se nabrale na hrastove veje in djale na hraste in hrastove grmovje.

Kar sem dozda po svojih skušnjah izvedel, je gosenicam bolj všeč to, kar sem storil ž njim pod črko b) in c), kakor pa pod črko a).

Povsod, kamor sem jajčica raztresel, smo našli gosenice. Veselo rastejo in se prav dobro ponašajo; dež, hudo vreme in viharji jim nič kaj ne škodujejo. Pridelek kokonov bode v malo tednih na gori stavljena vprašanja popolnoma odgovoril.

Gospodarske skušnje.

* Mlado vino hitro premeniti v staro. — Francozje pravijo, da je to mogoče, in sicer tako-le: Vino naj se v belih steklenicah (flaškah), toda ne do vrha napolnjenih (če, na priliko, flaška drži 6 maseljcev, naj bode vina v njej le 5 maseljcev), postavi na solnce. Skušali so to v Toulon-u in sicer poleti in pozimi, in izvedeli so po teh skušnjah, da se z zimskim solncem nič ne opravi, marveč se vino še pokvari, nasproti pa je poletinsko solnce kaj dobro delalo — se vé, da solnce v Toulon-u bolj greje kakor pri nas — in je barvo in okus vinu tako zboljšalo, da je skozi 6 dni solncu izpostavljeno vino skor preveč bilo in vino preveč postáriló. Za pravo mero imajo čas — kakor je podnevi vreme bolj ali manj gorko — 2 ali pa 3 dni. — Da pa solnčna gorkota starí vino, to si mislijo Francozje tako-le: Solnčna toplota je grozdje na trti kuhala; ona je tedaj mati vinu; mati pa je navadno najbolja izgojiteljica svojemu detetu; naravno je tedaj, da je solnčna toplota tudi najbolja pomočnica, da iz deteta postane mož — iz mladega vina staro. — Ne more se reči, da so te besede brez uma; al bo pa prakтика potrdila, kar se lepó glasi v teoriji, to je vprašanje? Skušnja pa je lahka, saj gré le za nekoliko bokalov vina. Poskusite tedaj, in naznanite nam skušnje svoje, da vemo, pri čem da smo.

* Zarad polutanske koruze, o kteri so „Novice“ po skušnjah gosp. Vokavn-a govorile, dostavlja zagrebški „Gosp. list“ sledečo opazko, da se na Hrvaškem činkvantin čez 2 ali 3 leta sam prevrže v polutansko koruzo in če gospodar kašnje zopet premeni seme, dobí v 4 ali 5 letih navadno hrvaško koruzo, ktera se potem ne razločuje drugače kakor po času dozorjenja.

Iz državnega zbora.

Govor dr. L. Tomana

zoper povišanje zemljiščinega davka

v zbornici poslancev 8. junija t. l.

V zbornici poslancev 8. dne t. m. je bil predlog na vrsti; naj se poviša zemljiščin (gruntni) davek z doklado ene dvanajstinke ($\frac{1}{12}$), hišni razredni davek pa z doklado ene četrtnike ($\frac{1}{4}$).

Dr. Toman poprime zoper ta predlog besedo in v obširnem, po številkah izpričanem govoru dokazuje, da niti ono, niti to ne gré zlasti na Kranjskem ne.

Zemljiščini davki — pravi — niso po vseh deželah cesarstva našega razmerjeni enako; povišanje teh davkov bi po takem tam, kjer se že zdaj godí stara krivica, dodalo le novo krivico.

Med deželami, ki so preobložene z zemljiščinim davkom, stoji pred vsem kranjska dežela. To pa izvira odtod, ker je katasterska podlaga napačna. Ko se je imel stanovitni kataster vpeljati, se je zemljemercem ukazalo, da dotistihmal, dokler se preiskave

in cenitve posamesnih dežel ne primerijo druga z drugo in se enakomerna cenitev ne ustanovi, ostane davek po stari meri. Kranjska dežela se ni primerjala z družimi in vkljub temu se je staremu davku s 535.731 gold. 11 $\frac{3}{4}$ kr. navrglo še 146.816 gold. 22 $\frac{1}{2}$ kr. Ako se pomisli, da se tako povišani davek plačuje že od 1843. leta zoper pravilo gori omenjenega ukaza, očitno se vidi, da je kranjska dežela dosihmal najmanj 3 milijone gold. zemljiščinega davka preveč plačala.

To davkovsko preobloženje pa izvira iz tega, ker je relativna in absolutna cenitev brez primere previsoka bila. — Kar se tiče absolutne cenitve (cenitve same po sebi), ukazuje §. 192. cenitne inštrukcije, da naj se o cenitvi čistega katasterskega doneska v vsaki deželi za podlago vzamejo najemščine (v štant dajanja), sodniške cenitve in pa to, kako se prodajajo zemljišča. — Lahko dokažem, da se je na Kranjskem čisti dohodek po najemščinah namesti s 16 ali 17 od sto cenil s 41 do 82 odstotki. Po sodniških cenitvah se na Kranjskem čisti dohodek ceni z 28 odstotki namesti 17 ali 16. Kar pa se tiče cene, po kateri se kmetije prodajajo pri nas, večkrat se primeri, da se kmetija za toliko prodá, kolikor davka plačuje.

Pa tudi relativna (primerjajoča) cenitev kaže očitno, da je dežela kranjska preobložena z davkom. Primerjajmo le Kranjsko, Štajarsko in Koroško. Čeravno je kranjska dežela med temi najmanj rodovitna in najbolj kamenita, vendar plačuje več davka memo unih. Kranjska dežela plačuje, kar je stanovitni kataster vpeljan, 146.816 gold. 22 $\frac{1}{2}$ kr. več kakor poprej, — Koroška pa 152.150 gold. manj. Tudi Štajarski se je odpisalo 131.550 gold.

Po tem primerja govornik posamesne razmere, rodovitno zemljo, čisti dohodek in davke kranjske, koroške in štajarske dežele po posamesnih okrajih gledé na polja, senožeti, vinograde in pašnike, in pride po dokazu v številkah spet do tega, da je kranjska dežela že zdaj tako preobložena z zemljiščinim davkom, da nikakor ne more višega plačevati.

Ne zakrivam sicer tega, da se je zaradi zemljiščinega davka kaj malega včasih na Kranjskem prenaredilo in da cesarski sklep od 1865. leta je nekoliko polajšavo prinesel, al zdatne nikakor ne, ker se cesarski sklep od 1865. leta od davkovskih gospósk večidel le tako spolnuje, da se odpiše le to, kar se več iztirjati ne dá.

Je li čuda, gospôda, da dežela, več kot 20 let tako obložena z davkom, ubožati mora, da pa tudi v omiki zaostati mora, ker ni v stanu šol si napravljati itd.! To pa, kar se je nedavno tukaj reklo, da neomikana in lena ljudstva zaostajajo z davkovskimi plačili, to moram očitno odvrčati od našega ljudstva. Tako pridnega ljudstva, kakor je kranjsko, ga je komaj še v Avstriji. In vkljub vsej pridnosti se ne more izkopati iz svojih nadlog, ne more plačevati davkov, če bi jih tudi rado, ako se mu še prodaja gruntna potreščina, zadnji rep v hlevu. Tako gré žalibog pod zlo kapital, iz kterege se davek plačuje! (Pravo!)

Poslednjič govornik še navaja to, kar so že deželni stanovi 1844. leta počeli, da bi od kranjske dežele odvrnili prenapeti zemljiščini davek.

Zdaj hočem le še en sam izgled zastran hišnih davkov povedati, iz kterege bote spoznali, da tudi razrednega hišnega davka nikakor več povišati ne moremo. Za izgled postavim hišo v radoliškem kantonu, v svojem rojstnem kraju, v Kamnigoricí štev. 41. Ta hiša plačuje razrednega hišnega davka (Hausklassensteuer) 6 gold. 31 kr., tretjinske priklade 2 gold. 10 kr., vojskine priklade 4 gold. 62 kr., deželne priklade pa 4 $\frac{1}{2}$ kr., tedaj v vsem skupaj 17 gold. 6 kr.

Čisti dohodek te hiše je prerajtan na 36 gold. 40 kr. Toraj ta hiša, če tudi davka od hišne najemščine ne omenim, daje polovico svojih dohodkov ali 50 odstotkov samo za razredni davek.

Še dovolj družih dokazov imam v rokah, ktere bi Vam lahko tukaj pred oči postavljaj, al nočem Vas več dalje nadleževati. To pa, moja gospôda, vendar še rečem: kakor sem si jez štel za svojo sveto dolžnost, razložiti Vam in povedati, kako nas davki težé, in se mi zdi, ko bi tega storil ne bil, da bi ne bil vreden sin svoje domovine in bi bil vlado in tudi to zbornico le lepil; ravno tako pa tudi pričakujem od Vas, moja gospôda, da bote Vi take davkovske razmere resno prevdarili in da ne bote danes takih predlogov sprejeli — vsaj za vse dežele ne — kteri bi morali deželo, ktero jez zastopam, po davkih na beraško palico pripraviti.

Ako so že deželni stanovi pred 24 leti tako resnobno odbijali prenapeti zemljiščin davek, gotovo se tudi danes od nas, ki smo zastopniki ljudstva, po pravici pričakuje, da ravno tako tudi mi ravnamo. Iz tega pa bote tudi posneli, zakaj smo mi za najvišji kuponski davek glasovali. To se je zgodilo zato, ker vemo, da, če se državna primanjka drugače ne pridobi, se bojo morali davki povišati, kteri pa so v nekterih deželah že zdaj tako silni, da jih ni mogoče več plačevati in da ovirajo boljšo obdelavo zemlje, ter so krivi, da ljudem zavolj njih skoraj ni več obstati. (Pravo! na desnici.)

Ozir po svetu.

Rusija v Aziji.

Ruski car je gospodar 100.000 štirjaških milj v Evropi, dvakrat toliko pa je ruske zemlje v Aziji. 2100 milj moraš potovati, da od zahodnje meje poljske prideš v najbolj izhodnjo stran Sibirije; ko imajo tam ravno poldne, je tukaj enajst ponoči. Kakor nekdanj cesar Karol V., tako more zdaj car ruski ponosno reči: „v mojem cesarstvu solnce nikoli ne zaide.“ Ruski car je gospod blizo 100 različnim narodom. Zdaj poseda ruska armada čedalje več svetá v južni Aziji in si prilastuje najrodovitnije kraje stare Azije. Kmalu bo Rusija soséda Angležev v Indiji. — Boj za Kavkaz je na srečo Rusom končan; Schamil je onemogel, ki je veliko let nasprotoval armadi ruski. Niso bile prazne besede Veljamineve, s kterimi je svaril junake Schamilove, rekši: „Ali ne veste, če bi se nebó podreti hotlo, da bi ga Rusija s svojimi bajoneti podpirala.“ S tem, da je Rusija premagala Kavkaze, je carstvo svoje tostran kaspiskega morja noter do reke Aras raztegnila, ki je meja Perziji.

Različno.

* Vremenski prerok g. Zajček jo je dozda tudi za naše kraje dobro uganil. Njegovo prerokovanje za ta mesec je: vreme zelo spremenljivo, dosti dežja, vmes babje pšeno, tudi snežinke, nekterekat plohe, vendar vse to ne bode škodovalo ne polju ne vrtom, le žetev se bode zakasnila za 14 dni. — Kar se tiče posamesnih dni, jim večidel prerokuje „zjutraj mrzlo“; 17., 18. in 21. dnevu tega meseca prerokuje grom in blisk; 2., 6., 17., 19., 27. in 29. dnevu t. m. dež. — Gosp. Zajček bode še ta mesec na svitlo dal knjižico, v ktero bo zapisal 72 poglavitnih pravil, po kterih se more spoznati, kakošno bode prihodnje vreme. — Če take reči tudi niso več kakor kratkočasnice, vendar so saj kratkočasnice brez škode.